

VERİ YAPILARILARI VE ALGORİTMALAR

Disjoint sets

Giriş

1. Ayrık Kümeler
2. Eşdeğerlik İlişkileri ve Eşdeğerlik Sınıfları
3. Ayrık Setler Soyut Veri Türü
4. Uygulamalar
5. Zaman Karmaşıklığı

Giriş

- Bu bölümde matematikte önemli bir kavramı işaret eden kümeler konusuna değineceğiz.
- Bu anlamı herhangi bir sıraya ihtiyaç duymayan bir grup elemanın nasıl temsil edildiğidir.
- Ayırık küme soyut veri türü bu amaç için kullanılır.

Giriş

- Ayırık setler (**disjoint sets**) denklik (**equivalence**) problemini çözmek için kullanılır.
- Uygulaması (**implementation**) oldukça basittir.
- Uygulama için dizi ya da sözlük kullanılabilir ve her bir işlem birkaç satır kod ile tanımlanabilir.
- **Kruskal's minimum spanning tree** algoritması gibi pek çok farklı algoritma ayırık setleri yardımcı bir veri yapısı olarak kullanır.

Eşdeğerlik/Denklik İlişkileri ve Eşdeğerlik/Denklik Sınıfları

- Bir ayrık set S , kümelerin bir koleksiyonudur.
- $S_1, \dots, S_n$ burada $\forall_{i \neq j} S_i \cap S_j = \emptyset$
- Her setin, setin üyesi olan bir temsilcisi vardır (Öğeler karşılaştırılabilirse genellikle minimumdur)

Eşdeğerlik/Denklik İlişkileri ve Eşdeğerlik/Denklik Sınıfları

- S elemanları içeren bir küme ve R 'de bir ilişki olarak bu küme üzerinde tanımlanasın.
- Bu şu anlama gelir:

$$a, b \in S, a R b$$

- Tanım ya doğrudur ya da yanlıştır.

Eşdeğerlik İlişkileri ve Eşdeğerlik Sınıfları

- Eğer $a R b$ doğru ise a 'nın b ile ilişkilendirilir; aksi durumda a 'nın b ile ilişkisi yoktur.
- Eğer aşağıdaki koşullar geçerli ise; A ilişki R eşdeğerlik ilişkisi olarak tanımlanır.
  - Dönüslü (**Reflexive**):
    - Her öge için $a \in S, a R a$ doğru ise.
  - Simetrik (**Symmetric**):
    - İki öge için $a, b \in S$, eğer $a R b$ doğru ise $b R a$ doğrudur.
  - Geçişli (**Transitive**):
    - Üç öge için $a, b, c \in S$, eğer $a R b$ ve $b R c$ doğru ise $a R c$ doğrudur.

Eşdeğerlik İlişkileri ve Eşdeğerlik Sınıfları

- Bir örnek olarak, bir tam sayı kümesi üzerinde küçük eşit ($\leq$) ve büyük eşit ($\geq$) ilişkileri eşdeğer ilişkiler değildir.
- Bunlar **dönüştür**.
  - (çünkü $a \leq a$)
- **Geçişlidir**.
  - ($a \leq b$ ve $b \leq c$, $a \leq c$ anlamına gelir)
- **Simetrik değildir!**
  - ($a \leq b$, $b \leq a$ anlamına gelmez).

Eşdeğerlik İlişkileri ve Eşdeğerlik Sınıfları

- Benzer şekilde demiryolu bağlantısı (**rail connectivity**) bir eşdeğer ilişkidir.
- **Dönüştür**
  - Çünkü her bölge kendine bağlanır.
- **Simetrik**
  - Eğer a şehrinde b şehrine bağlantı var ise; b şehrinde de a şehrine bağlantı vardır.
- **Geçişlidir**
  - Eğer a şehri b şehrine ve b şehri de c değerine bir bağlantıya sahipse; a şehri aynı zamanda c şehrine bağlıdır.

Eşdeğerlik İlişkileri ve Eşdeğerlik Sınıfları

- Bir $a \in S$ 'in eşdeğerlik sınıfı, a ile ilişkili olan tüm elemanları içeren S 'nin bir altkümesidir.
- Eşdeğerlik sınıfı, S 'nin bir parçasını oluşturur.
- S 'nin tüm üyeleri tam olarak bir eşdeğerlik sınıfında görülür.
- $a R b$ ilişkisine karar vermek için, a ve b 'nin aynı eşdeğerlik sınıfında olup olmadığının kontrol edilmesi gerekir.

Eşdeğerlik İlişkileri ve Eşdeğerlik Sınıfları

- Bir önceki demiryolu bağlantısı örneğinde, a ve b şehirleri eğer demiryolu ile birbirine bağlanmış ise aynı eşdeğerlik sınıfında yer alırlar. Eğer bağlantıları yok ise farklı eşdeğerlik sınıflarının parçalarıdır. Bu nedenle kesişimleri $\emptyset$ boştur.
- Eşdeğerlik sınıfları ayrık kümeler (disjoint sets) olarak da tanımlanır. Olası işlevler aşağıdaki gibi tanımlanabilir:
  - Eşdeğerlik sınıfı oluşturma (MAKESET)
  - Eşdeğerlik sınıf adı bulma (FIND)
  - Eşdeğerlik sınıflarını birleştirme (UNION)

Ayrık Setler Soyut Veri Türü

- MAKESET(X)
  - Tek X elemanından oluşan yeni bir küme oluşturma.
  - $O(1)$
- UNION(X,Y)
  - X ve Y elemanlarının birleşiminden oluşan yeni bir küme oluşturma ve X ve Y elemanlarını içeren kümeleri silme.

$$S_x, S_y \quad S_x \cup S_y$$

- $O(1)$
- FIND(X)
  - X elemanını içeren kümenin adını dönme.
  - $O(h)$

Uygulamalar (Applications)

- Ağ bağlantılarını temsil etme
- İmge işleme
- En az ortak atayı bulma
- Sonlu durum otomataların (finite-state automata) eşdeğerliğini tanımlama
- Kruskal's minimum spanning tree algoritması
- Oyun algoritmaları

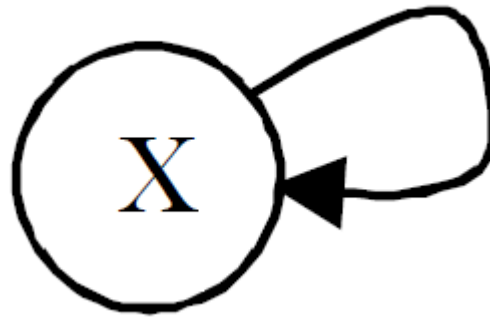
Ayrık Kümeler Soyut Veri Yapısının Olası Uygulama Yaklaşımları

- Fast FIND (Quick FIND)
- Fast UNION (Quick Union)

MAKESET(X)

$p(x) = x$

$\text{rank}(x) = 0$

Fast FIND (Quick Find)

- Bu metotta dizi kullanılır.
- Dizi her öğenin küme adını (set name) içerir.
- $O(1)$ karmaşıklığa sahiptir, çünkü set name özelliğine dizi göz numarası verilerek erişim sağlanabilir.

3	5	...	2	3
0	1	...	n-2	n-1

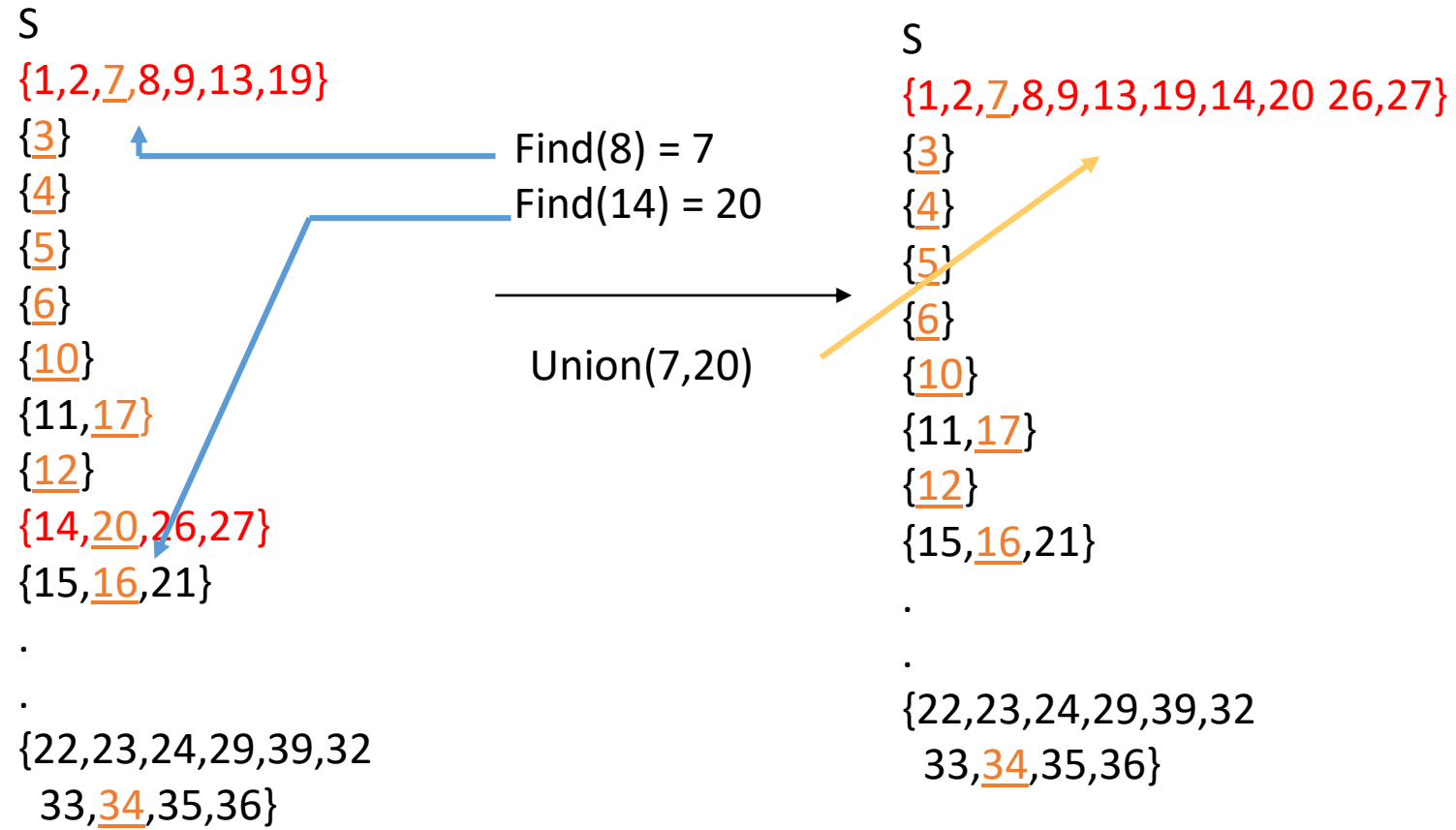
Set Name

FIND(X)

- Find(x) – X değerini içeren kümenin adını döner.
  - {3,5,7,1,6}, {4,2,8}, {9},
  - Find(1) = 5
  - Find(4) = 8
  - Find(9) = ?

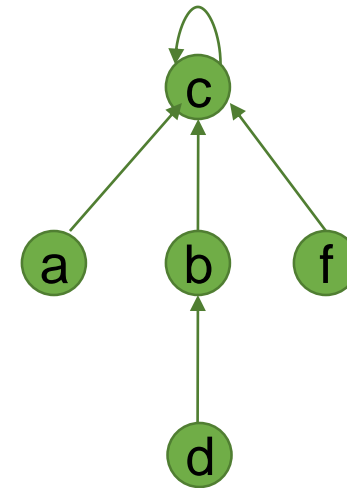
FIND(X)

Fast FIND (Quick Find)

- **FIND_SET(d)**

```
if d != p[d]  
    p[d] = FIND_SET(p[d])  
return p[d]
```


Fast FIND (Quick FIND)

- Bu sunumda, $\text{UNION}(a,b)$ (a küme i ve b küme j'de varsayımı ile) dizinin tamamının taranması gerekir i'ler j olarak değiştirilir.
- Maliyeti $O(n)$ 'dir. En kötü durumda $n - 1$ birleşim $O(n^2)$ 'dir.
- Eğer $O(n^2)$ FIND işlevleri var ise, bu performans iyidir; her UNION ve FIND işlevi için ortalama zaman karmaşıklığı $O(1)$ 'dir.

UNION

- Bir dizi ikili ayrık set:
- $\{3,5,7\}$, $\{4,2,8\}$, $\{9\}$, $\{1,6\}$
- Her bir set benzersiz bir ada sahip:
- $\{3,\underline{5},7\}$, $\{4,2,\underline{8}\}$, $\{\underline{9}\}$, $\{\underline{1},6\}$
- $\text{UNION}(x,y)$
  - $\{3,\underline{5},7\}$, $\{4,2,\underline{8}\}$, $\{\underline{9}\}$, $\{\underline{1},6\}$
  - $\text{Union}(5,1)$
 $\{3,\underline{5},7,1,6\}$, $\{4,2,\underline{8}\}$, $\{\underline{9}\}$,

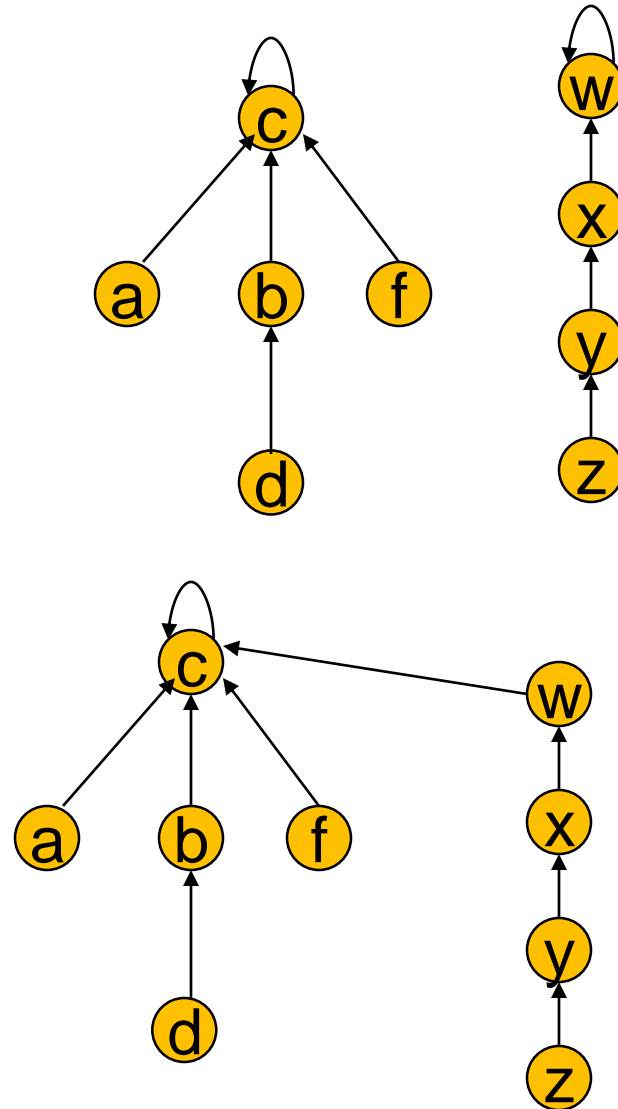
UNION

- **UNION (x, y)**

```
link (findSet (x),  
      findSet (y))
```

- **link (x, y)**

```
if rank (x) > rank (y)  
then p (y) = x  
else  
  p (x) = y  
  if rank (x) = rank (y)  
  then rank (y) ++
```

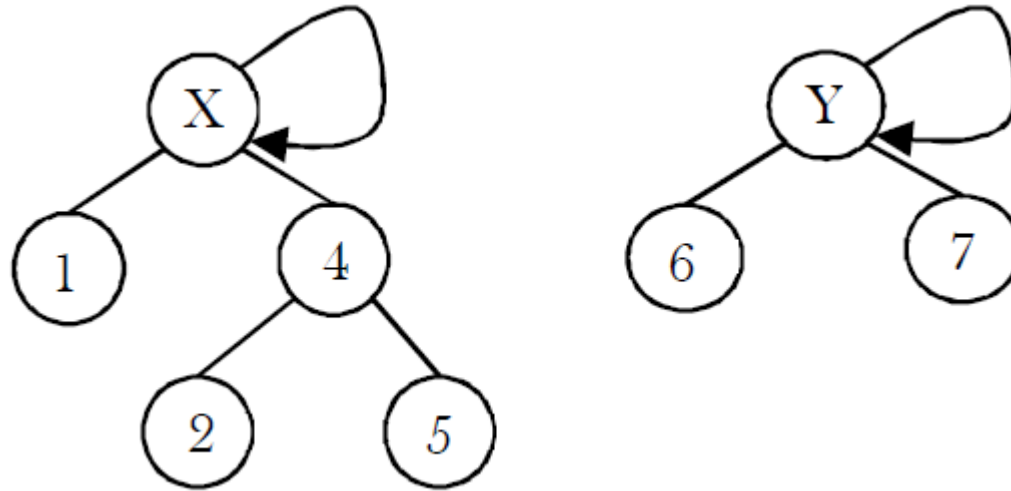

Fast UNION Uygulaması (Quick UNION)

- UNION işlevinin varyantları olabilir:
- Fast UNION (Slow FIND)
- Fast UNION (Quick FIND)
- Fast UNION (path compression)

Fast UNION Uygulaması (Slow FIND)

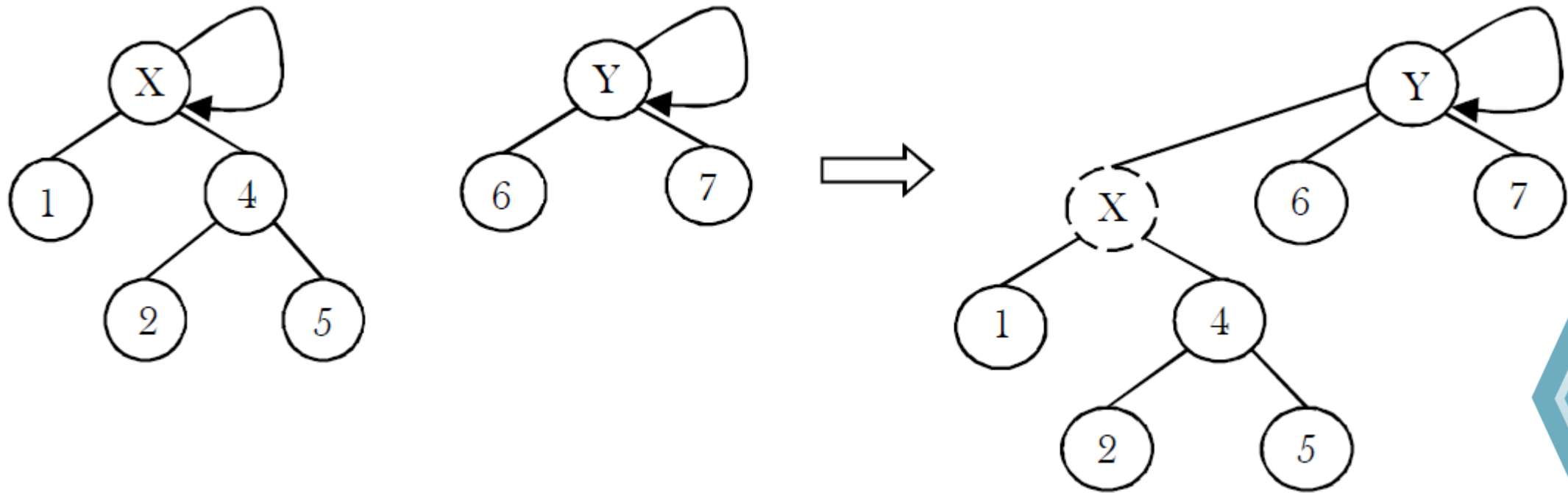
- UNION(X,Y)

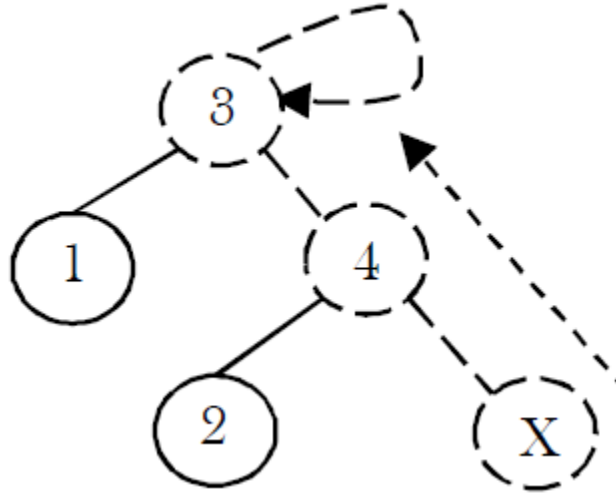
Fast UNION Uygulaması (Slow FIND)

- UNION(X,Y)

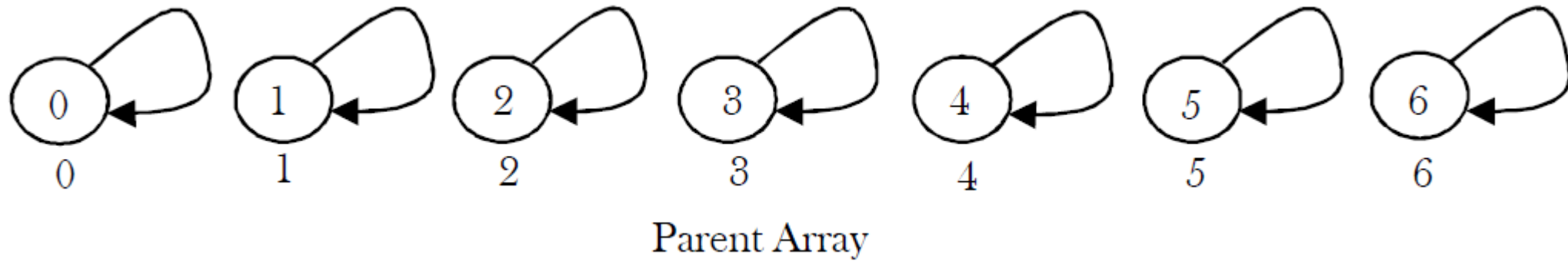

Fast UNION Uygulaması (Slow FIND)

- FIND(X): X elemanını içeren kümenin adını döner. Ağacın köküne gelinceye kadar X küme adı (set name) aranır.

Fast UNION Uygulaması (Slow FIND)

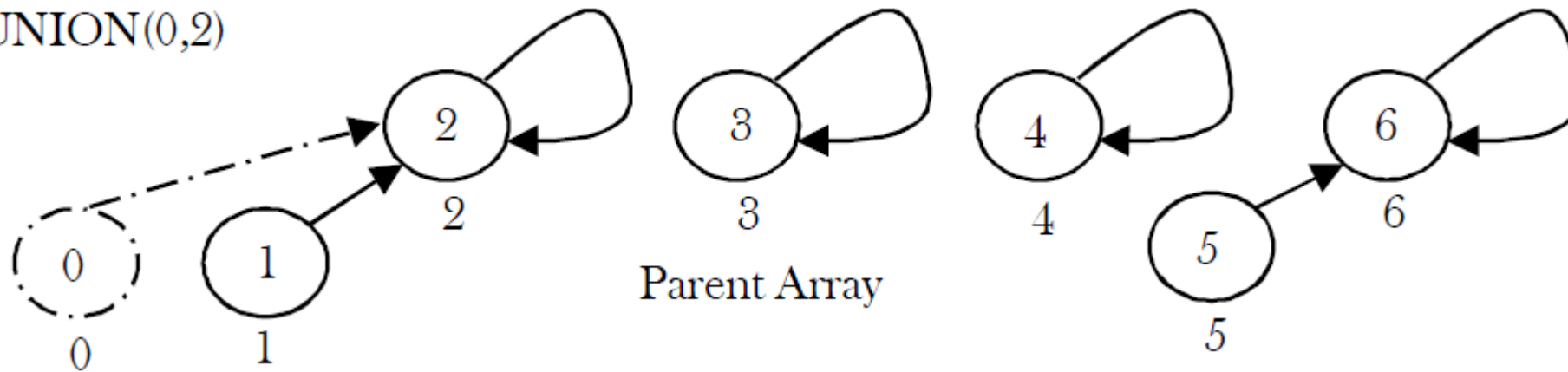

Fast UNION Uygulaması (Slow FIND)

UNION(5,6)

UNION(1,2)

UNION(0,2)

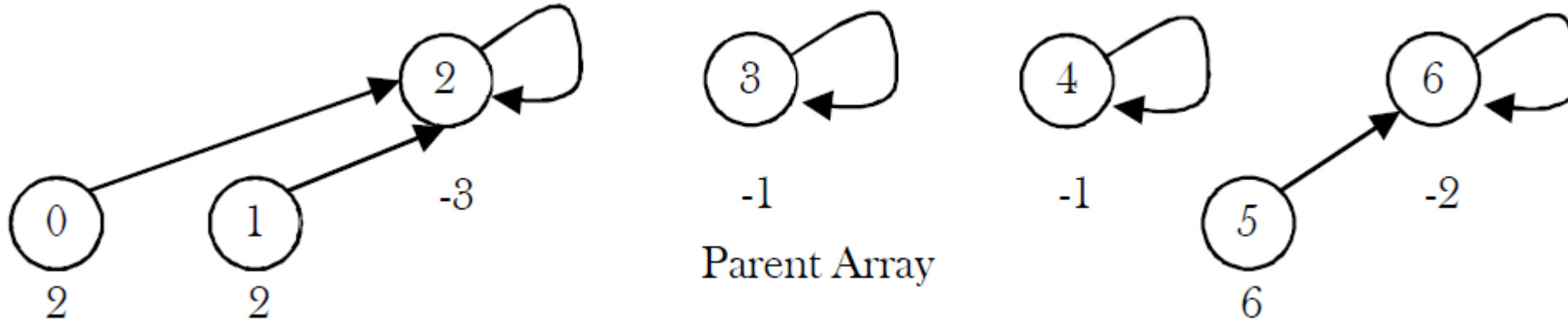

UNION işlevi sadece kökün ebeveynini değiştirir; kümedeki tüm elemanları değiştirmez. En kötü durumda; eğri ağaç için (skew tree) $O(n)$ karmaşıklığı söz konusu olabilir. Ortalama durumunda ağaç yüksekliği dikkate alınır.

Fast UNION Uygulaması (Quick FIND)

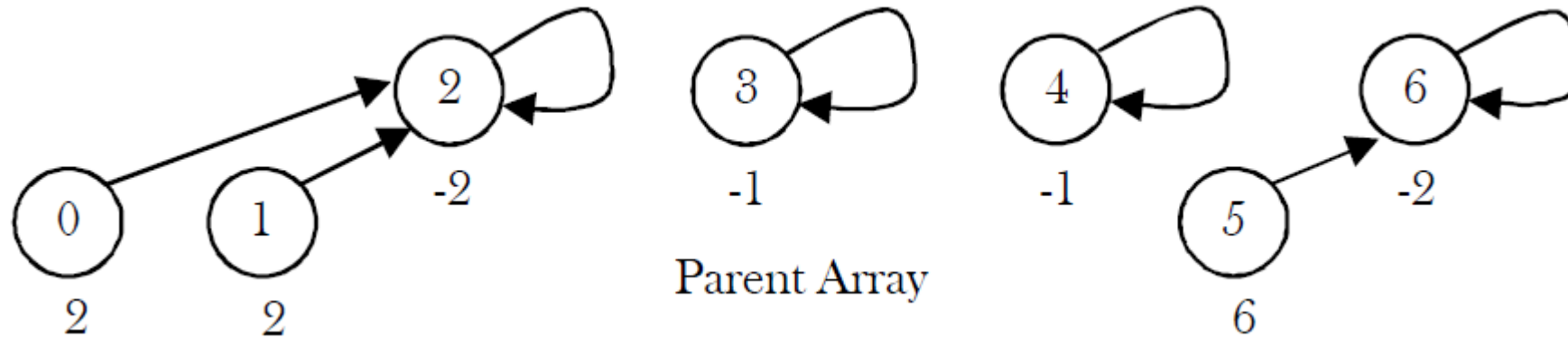
- Slow Find yaklaşımının temel problemi; eğri ağaçlar için arama maliyeti $O(n)$ olarak elde edilir. Bunu geliştirmek için iki yol söz konusudur:
  - **UNION by Size (UNION by Weight)**
    - Daha küçük olan ağacı daha büyük ağacın alt-ağacı yapar.
  - **UNION by Height (UNION by Rank)**
    - Daha az yüksekliğe sahip olan ağacı, daha büyük yüksekliğe sahip olan ağacın alt-ağacı yapar.

Fast UNION Uygulaması (UNION by Size)

- 0 düğümü -> (parent) 2 (Atası 2)
- 1 düğümü -> (parent) 2 (Atası 2)
- 2 düğümü -> (size) -3 (Bu alt ağaç 3 düğüm içeriyor)
- 3 düğümü -> -1 (Bu alt ağaç 1 düğüm içeriyor)
- 4 düğümü -> -1 (Bu alt ağaç 1 düğüm içeriyor)
- 5 düğümü -> (parent) 6 (Atası 6)
- 6 düğümü -> (size) -2 (Bu alt ağaç 2 düğüm içeriyor)

Fast UNION Uygulaması (UNION by Height)

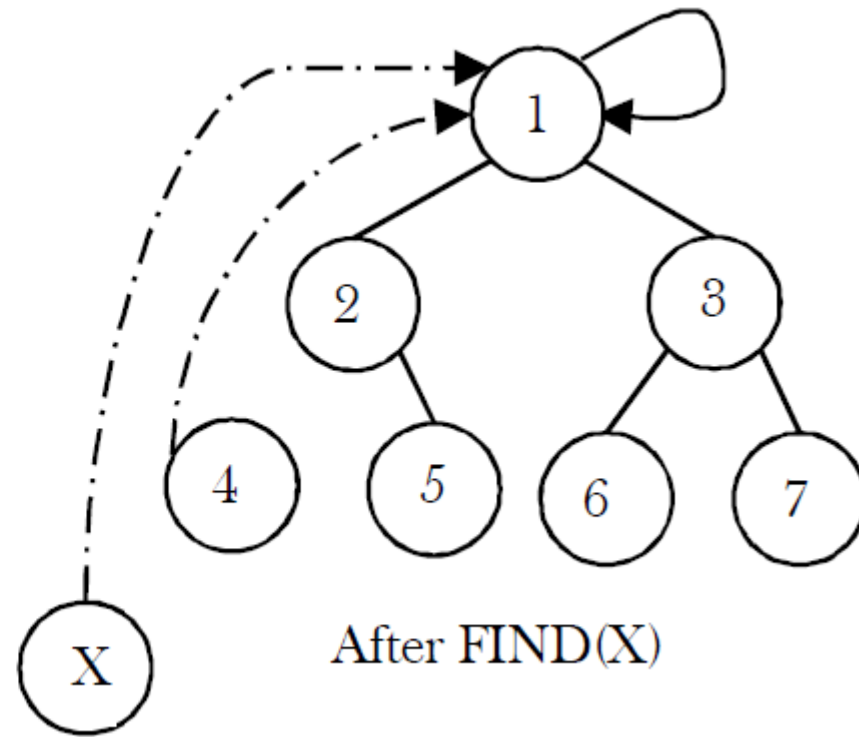
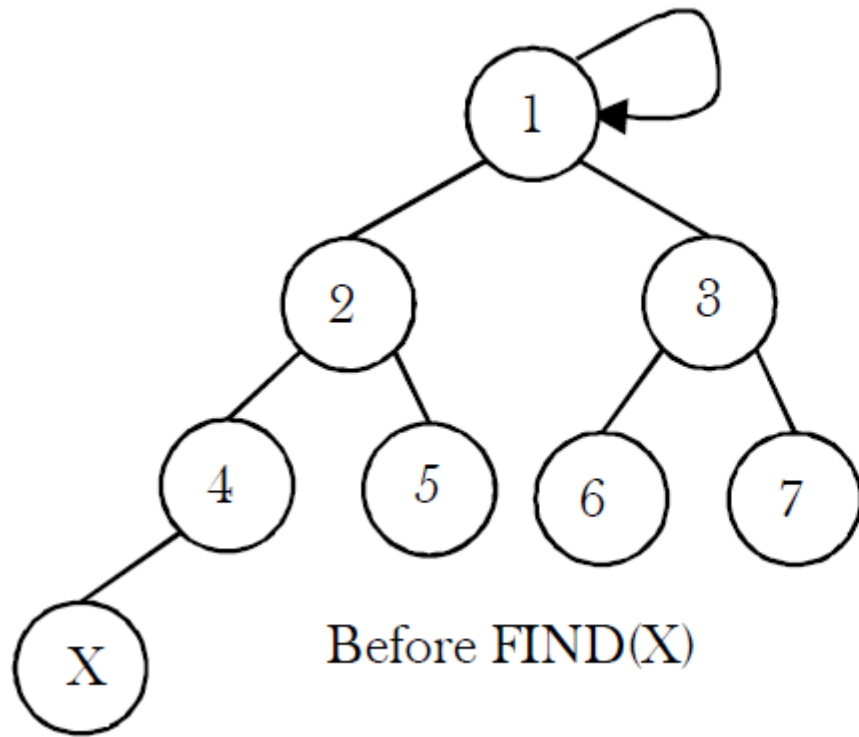
- 0 düğümü -> (parent) 2 (Atası 2)
- 1 düğümü -> (parent) 2 (Atası 2)
- 2 düğümü -> (size) -2 (Yüksekliğin negatifi depolanıyor: -2)
- 3 düğümü -> -1 (Yüksekliğin negatifi depolanıyor: -1)
- 4 düğümü -> -1 (Yüksekliğin negatifi depolanıyor: -1)
- 5 düğümü -> (parent) 6 (Atası 6)
- 6 düğümü -> (size) -2 (Yüksekliğin negatifi depolanıyor: -2)

Fast UNION Uygulaması (Path Compression)

- FIND işlevi kök yolundaki bir düğüm listesini gezer.
- FIND işlevi her düğümün kökü işaret etmesini sağlayarak iyileştirilir.
- Bu işlev **path compression** olarak ifade edilir.
- Path compression UNION by Size ile uygulanabilir ancak; UNION by Height ile verimli bir şekilde uygulanması mümkün değildir.

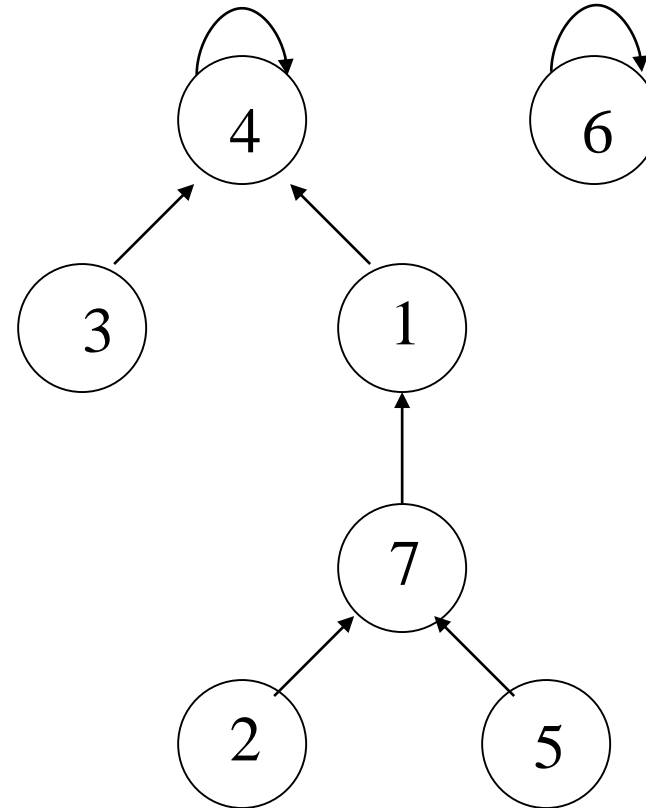
Fast UNION Uygulaması (Path Compression)

Örnek

- Executing find(5)
 $7 \rightarrow 1 \rightarrow 4 \rightarrow 4$

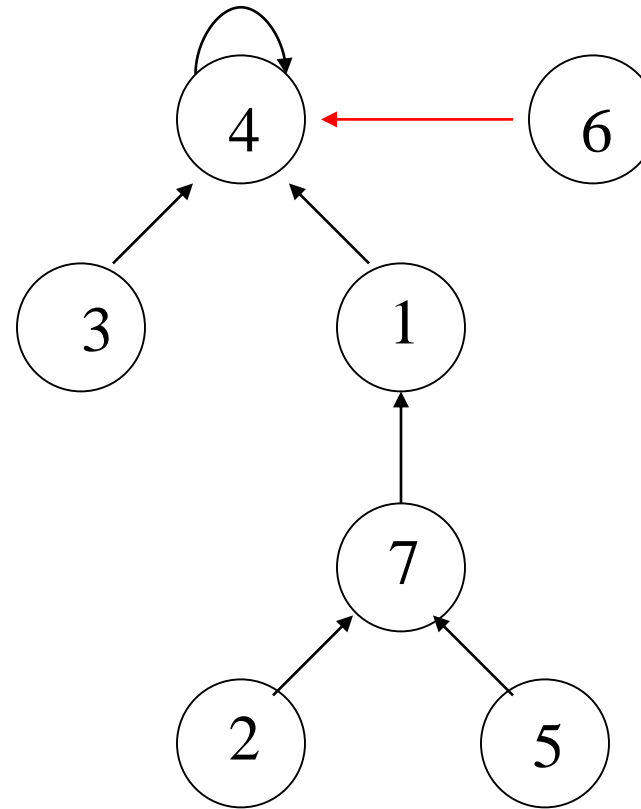
	1	2	3	4	5	6	..	N
Parent	4	7	4	4	7	6		
min				1		6		

Örnek

- Executing union(4,6)

	1	2	3	4	5	6	..	N
Parent	4	7	4	4	7	4		
min				1		1		

Örnek

- Dizi indisleri ($Up[i]$ i'nin ebeveynini temsil eder.)

	1	2	3	4	5	6	7
up	0	1	0	7	7	5	0

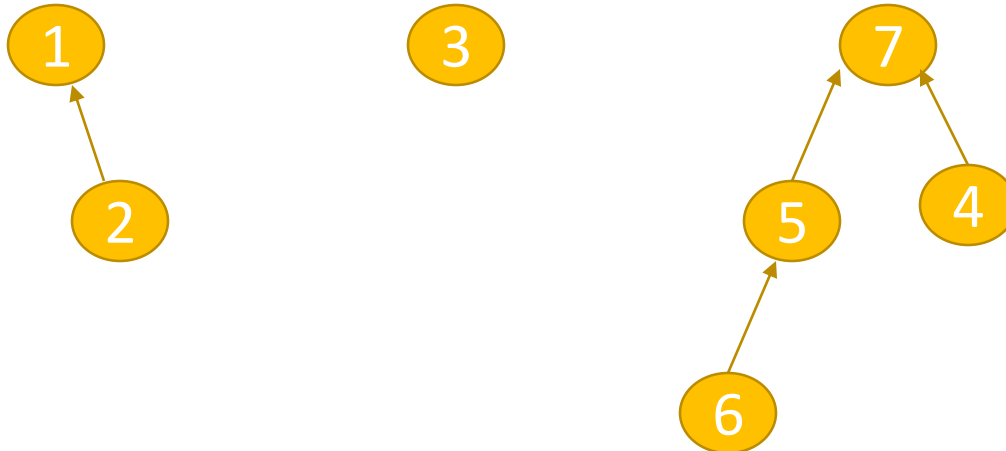
$Up[x] = 0$ ise x bir köktür.

Örnek

- Dizi indisleri ($Up[i]$ i'nin ebeveynini temsil eder.)

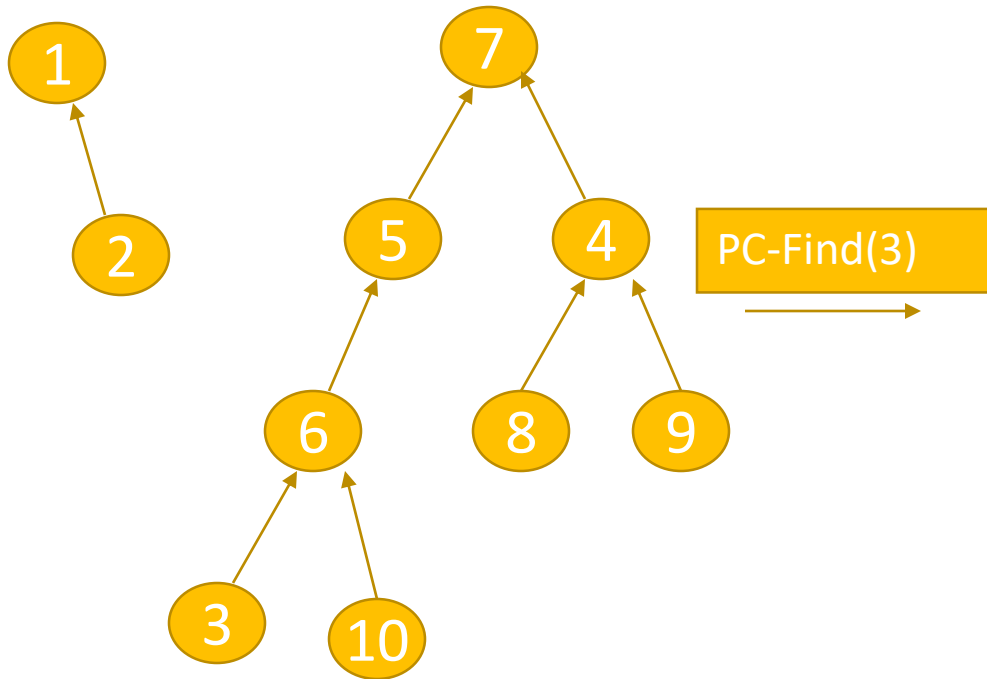
	1	2	3	4	5	6	7
up	0	1	0	7	7	5	0

$Up[x] = 0$ ise x bir köktür.

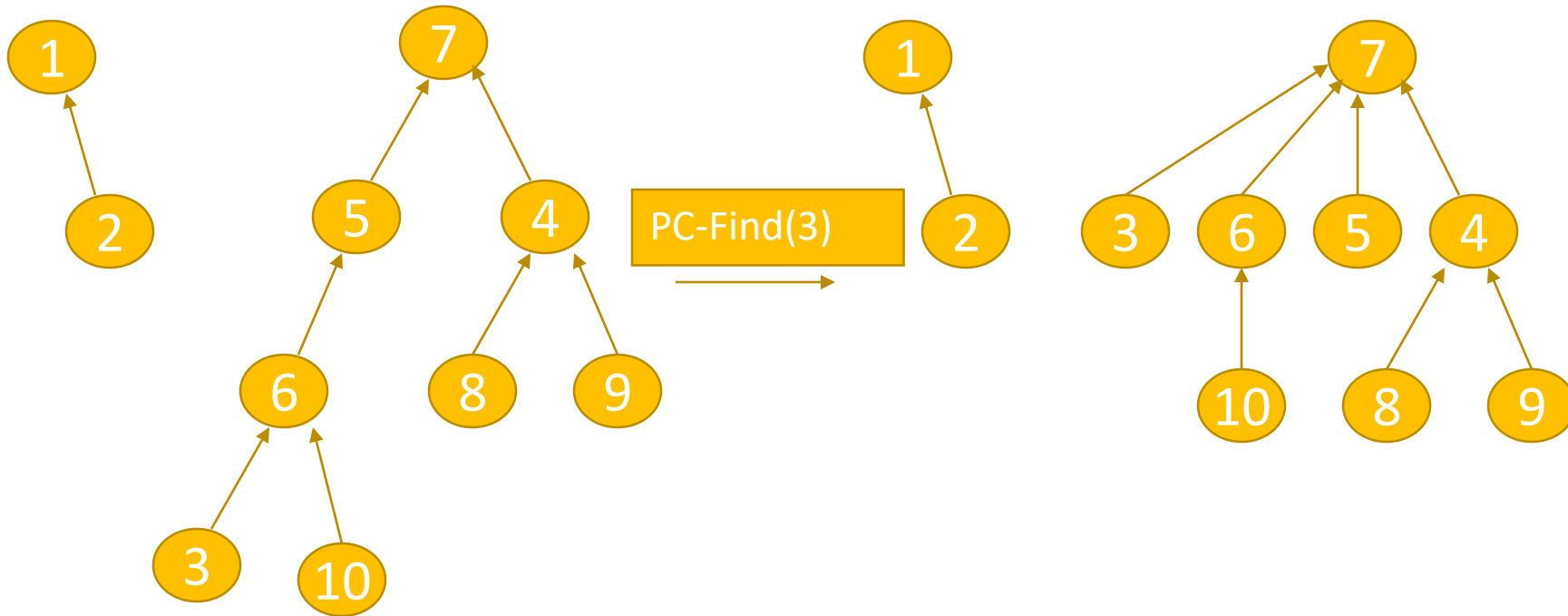
Örnek : Path Compression

- Bir FIND işlevinde, arama yolundaki tüm düğümleri doğrudan köke yönlendirin.

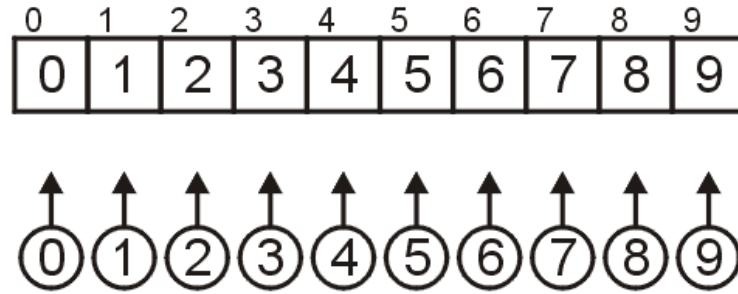
Örnek : Path Compression

- Bir FIND işlevinde, arama yolundaki tüm düğümleri doğrudan köke yönlendirin.

Örnek

10 rakamdan oluşan ayırık bir set:

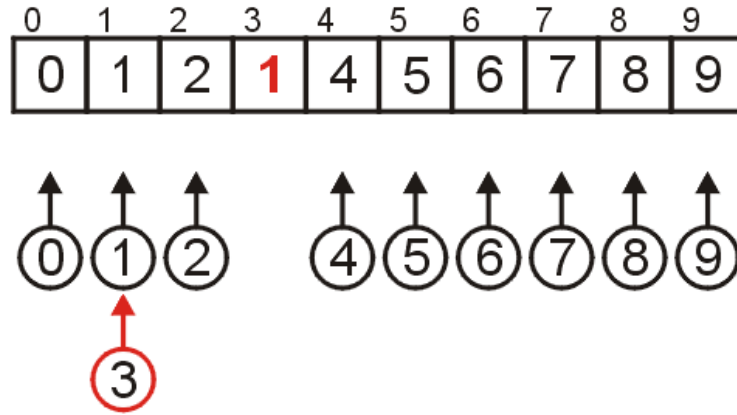
$\{0\}, \{1\}, \{2\}, \{3\}, \{4\}, \{5\}, \{6\}, \{7\}, \{8\}, \{9\}$

Örnek

UNION(1,3)

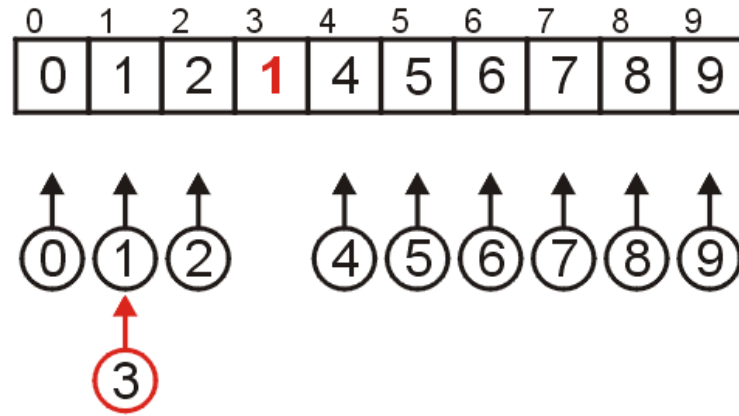
Önce her iki set bulunur ve daha sonra güncelleme yapılır.

$\{0\}, \{1, 3\}, \{2\}, \{4\}, \{5\}, \{6\}, \{7\}, \{8\}, \{9\}$

Örnek

FIND(1) ve FIND(3)
Her ikisi de 1 dönecektir.

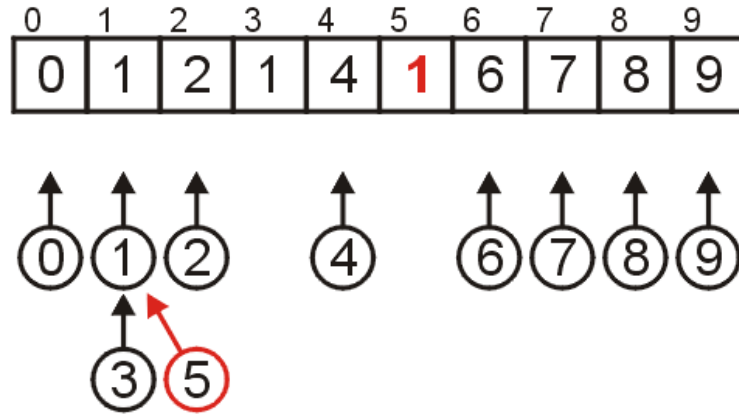

{0}, {1, 3}, {2}, {4}, {5}, {6}, {7}, {8}, {9}

Örnek

UNION(3,5)

Her iki varlık bulunacak ve daha sonra güncelleme yapılacaktır.

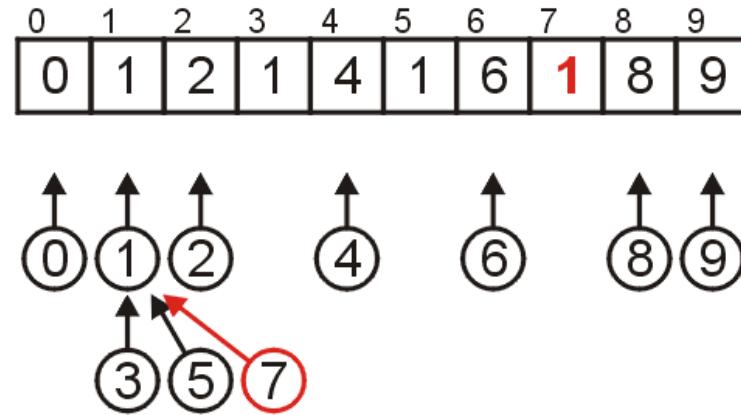

{0}, {1, 3, 5}, {2}, {4}, {6}, {7}, {8}, {9}

Örnek

UNION(5,7)

Her iki varlık bulunacak ve daha sonra güncelleme yapılacaktır.

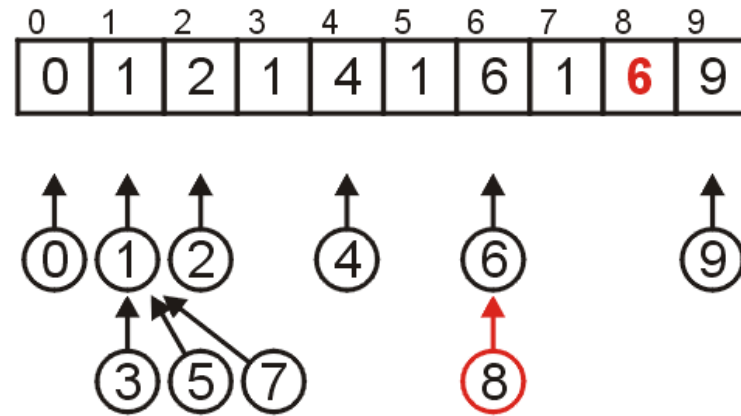

{0}, {1, 3, 5, 7}, {2}, {4}, {6}, {8}, {9}

Örnek

UNION(6,8)

Her iki varlık bulunacak ve daha sonra güncelleme yapılacaktır.

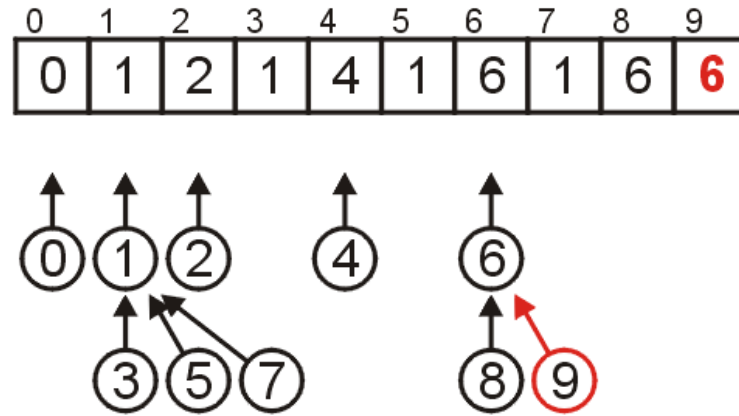

$\{0\}, \{1, 3, 5, 7\}, \{2\}, \{4\}, \{6, 8\}, \{9\}$

Örnek

UNION(8,9)

Her iki varlık bulunacak ve daha sonra güncelleme yapılacaktır.

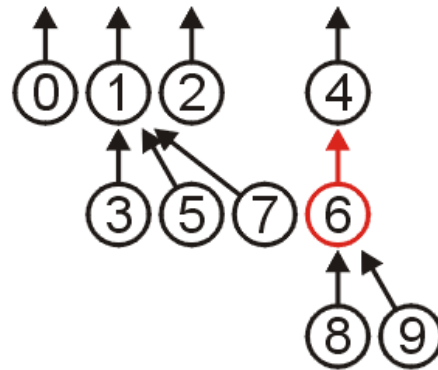
$\{0\}, \{1, 3, 5, 7\}, \{2\}, \{4\}, \{6, 8, 9\}$

Örnek

UNION(4,8)

Her iki varlık bulunacak ve daha sonra güncelleme yapılacaktır.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
0	1	2	1	4	1	4	1	6	6

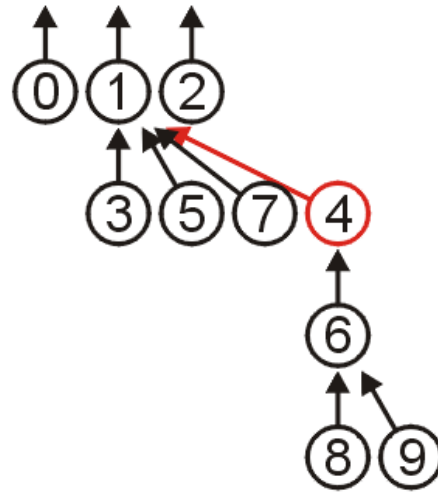
{0}, {1, 3, 5, 7}, {2}, {4, 6, 8, 9}

Örnek

UNION(5,6)

Her iki varlık bulunacak ve daha sonra güncelleme yapılacaktır.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
0	1	2	1	1	1	4	1	6	6

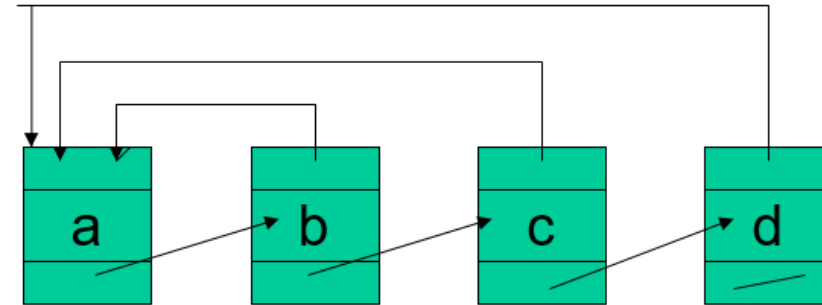

{0}, {1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9}, {2}

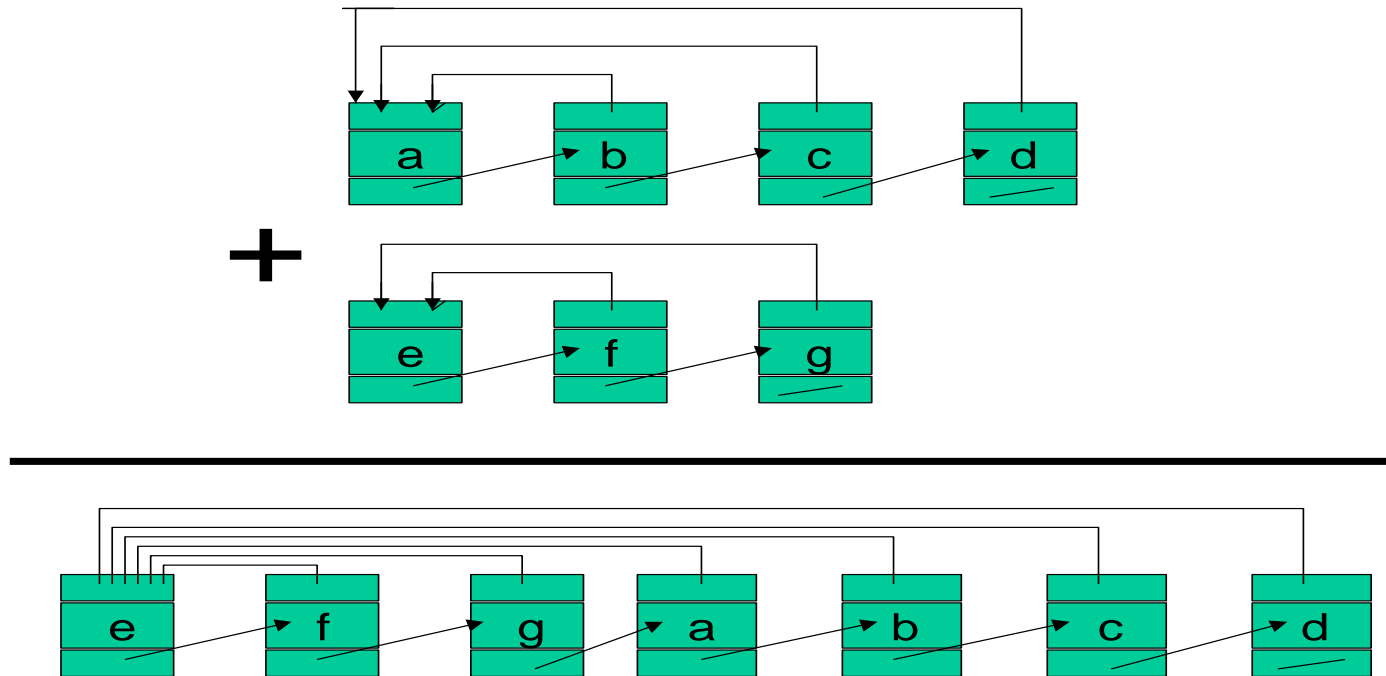

Linked List Uygulaması

- Bir dizi bağlantılı liste tutuyoruz, her liste tek bir kümeye karşılık geliyor.
- Tüm elemanlar temsilci olan ilk elemana işaret ediyor.
- Kuyruk için bir işaretçi tutulur, böylece öğeler listenin sonuna eklenir.

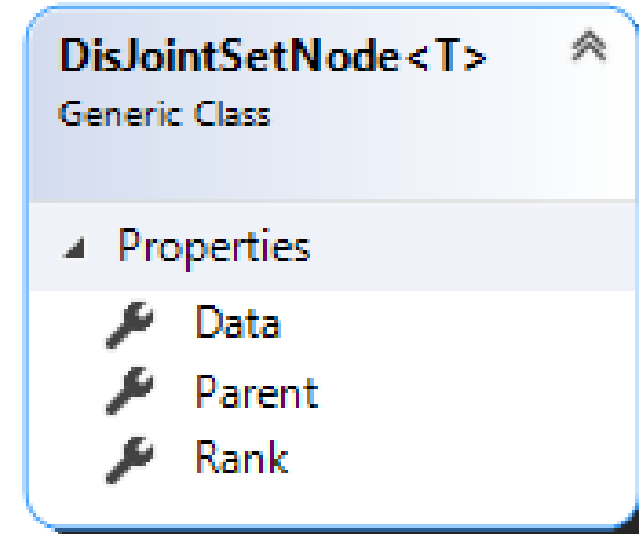

Bağlı Liste ile Birleşim (Union)

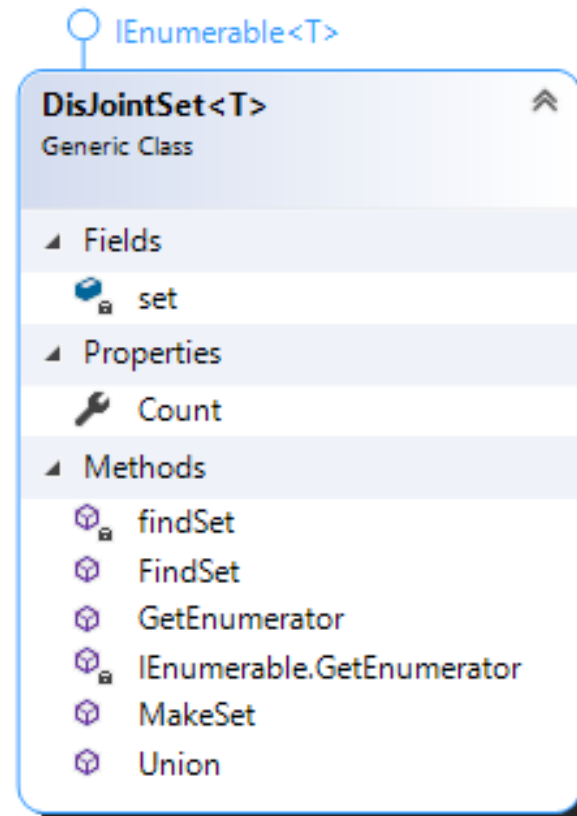

DisJointSetNode<T>

- Bir **DisJointSetNode<T>** tasarımı yapılırken:
- Veri (Data)
- Ebeveyn (Parent) * (işaretçi)
- Yükseklik (Height/Rank)

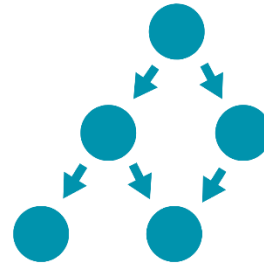
DisJointSet<T>

Zaman Karmaşıklığı

- m union-find işlevinin n boyutlu bir kümede uygulanmasının maliyeti:

Algorithm	Worst-case time
Quick-find	mn
Quick-union	mn
Quick-Union by Size/Height	$n + m \log n$
Path compression	$n + m \log n$
Quick-Union by Size/Height + Path Compression	$(m + n) \log n$

Veri Yapıları ve Algoritmalar

ZAFER CÖMERT

Öğretim Üyesi